

بررسی عوامل مؤثر بر زندگی سالم و پایدار در سیره علوی

سید حسام موسوی*

چکیده

خانواده کوچکترین و مهمترین هسته هر جامعه است که بالندگی و سلامت جامعه در گرو ثبات، تحکیم و سلامت آن است. رسیدن به سلامت و تحکیم خانواده، مستلزم بهره‌مندی از مبانی و الگوهای برتری است که به عنوان منابع دست اول و قابل اطمینان در اختیار ما قرار دارند. از میان این منابع موثق، خانواده علی (ع) و سیره علوی به دلیل امتیاز ویژه معصومیت زوجین و پرورش در دامن پیامبر اکرم (ص) از اهمیت خاصی برخوردار است. نوشتار حاضر با بررسی منابع دینی و پژوهش‌های پیشین مرتبط با روشی تحلیلی-استنباطی، ضمن واکاوی برخی از مهمترین عوامل مؤثر بر تحکیم خانواده در زندگی این دو بزرگوار به تبیین سیره علوی و سبک زندگی ایشان در بارورسازی زندگی سالم و پایدار پرداخته است.

کلیدواژگان: سیره علوی، زندگی پایدار و سالم، عوامل تحکیم خانواده

مقدمه

زندگی اهل بیت عصمت و طهارت (ع) الگو و راهنمای ارزشمندی برای حیات طیبه است. این مسئله به قدری با اهمیت است که در برخی احادیث پیروی از ایشان به التزام و تبعیت عملی از سبک زندگیشان آمده است: «و احمدوا الذی لعظمته و نوره یتبعی من فی السموات و الارض الیه الوسیله و نحن وسیلته فی خلقه و نحن خاصته و محل قدسه و نحن حجتہ فی غیبہ و نحن ورثه انبیائہ» (رحمانی، 1378: 265)؛ خدایی را حمد و سپاس گوئید که به خاطر عظمت و نورش هر که در آسمانها و زمین است به سوی او وسیله می جوید و ما وسیله او در میان مخلوقاتش و خاصان درگاه و جایگاه قدس او و حجت غیبی و وارث پیامبران هستیم.

در جامعه امروز که نظام سرمایه داری غرب با تهاجم فرهنگی خود سعی دارد الگویی مبتذل و غیرانسانی برای زندگی خانوادگی مسلمان ارائه نماید، مسلماً پرداختن به ابعاد گوناگون شخصیتی معصومین (ع) و الگوگیری از ایشان می تواند راهگشا باشد. وقتی که سخن از الگوی خانوادگی به میان می آید، بهره گیری از فاطمه زهرا (ع) و حضرت علی (ع) که هر دو از معصومین و پرورش یافته دامن پیامبر (ص) هستند، اولین راهکاری است که به ذهن متبادر می گردد و از طریق طرح شخصیت آرمانی این بزرگواران سعی می شود سمت و سوی مثبت و مشخصی به حضور مؤثر در جامعه اسلامی داده شود. به زندگی خانوادگی پر بار حضرت علی (ع) و حضرت فاطمه (س) از ابعاد گوناگون می توان نگریست. این نوشتار در پی آن است تا گوشه ای از این دریای بیکران را به تصویر بکشد و به بررسی سیره خانوادگی علوی بپردازد. کیفیت زندگی، معاشرت با همسر و فرزندان، ساماندهی و مدیریت امور خانه و زندگی در حیات طیبه حضرت زهرا (س) شاخص ترین الگوی خانواده برای تمام بشر است که بشر امروز می تواند با کشف اصول، قواعد، روشها و فنون ایشان خود را در مسیر رشد و تعالی قرار دهد.

هدف نوشتار حاضر این است که با بررسی سیره علوی در زندگی مشترک حضرت علی (ع) و فاطمه زهرا (س) - این الگوهای ناب شیعی - به واکاوی برخی اصول، قواعد و روشهای زندگی پایدار و سالم بپردازد و با توجه به مشکلات پیش روی جوامع بشری و به خصوص خانواده‌های مسلمان ایرانی، چگونگی پیروی از این الگوی مناسب را تبیین نماید.

انتخاب مناسب همسر عامل اولیه شکل‌گیری زندگی سالم و پایدار

از مراحل مهم زندگی هر فرد، گزینش همسر مناسب است چراکه همواره آثار و نتایج آن در زندگی فردی و خانوادگی و اجتماعی فرد عیان است. بر همین اساس شناخت خود و ملاک‌های همسر شایسته اهمیت ویژه‌ای دارد. بنابراین اولین پایه یک ازدواج موفق، کفو یا همسان‌همسری؛ همسان بودن ویژگی‌های اعتقادی، فرهنگی، اجتماعی، هوش و استعداد و ... (سالاری‌فر، 1389: 28-31؛ کجوری مازندرانی، 1391: 315-316). در تعالیم اسلامی نیز بسیار بر اصل کفو بودن زوجین تأکید شده است؛ به خصوص تشابه در اعتقادات «المؤمن کفو المؤمنه» (حر عاملی، 1387: 44 / 4). در مورد حضرت زهرا (س) و علی (ع) نیز در روایات آمده است که جبرئیل از جانب خداوند به پیامبر (ص) فرمود: «اگر من علی (ع) را خلق نمی‌کردم از برای دختر تو کفوی نبود» (کجوری مازندرانی، 1391: 316).

علی بن ابی طالب (ع) و فاطمه (س) هر دو در دامان پیغمبر (ص) تربیت یافته بودند و به خوبی با روحیات و اخلاق هم آشنا بودند (ابن شهر آشوب، 1379: 180 / 2). علی (ع) می‌دانست که متاع ناپایدار دنیا نزد رسول خدا (ص) آن ارزش و اعتبار را ندارد که جانشین کرامت و تقوی شود؛ چراکه در پیشگاه خداوند سرمایه و فضیلت فقط تقوی است و فرستاده خدا هرگز غیر از این مد نظر نخواهد داشت و روح آسمانی ایشان هرگز گرفتار قید و بند مادیات زودگذر نمی‌گردد. رقبای ثروتمند علی (ع) گواهی بر این مسأله هستند که ملاک محمد (ص) تقوی بوده است و آنها فاقد آن بوده‌اند.

پیشنهاد خواستگاری از فاطمه (س) از جانب ابوبکر به علی که مشغول آبیاری درختان در مزرعه بود، تذکری بود که روح علی را تکان داد و عشق درونی او را شعله‌ور ساخت و دیگر نتوانست به کار خویش ادامه دهد. شترش را از کار بازگرفت و به منزل آورد، بدنش را شستشو داد، عبای تمیزی بر تن کرد، کفش‌هایش را پوشید و به خدمت رسول اکرم (ص) شتافت. درب خانه ایشان را کوبید، رسول خدا (ص) به ام سلمه فرمود: «ببین کیست درب خانه را می‌کوبد؟ بانگی دلنشین شنیده شد که باز کنید منم. این صدا از هر چیز برای پیامبر (ص) خوشتر بود و فرمود: باز کن ای ام سلمه زودتر، این، آن کسی است که خدا و رسولش دوستدار او هستند. او مردی است که در حوادث سخت و بزرگ هرگز ناتوان و زبون نمی‌شود و اظهار ضعف و سستی نمی‌کند. او برادر و پسر عموی من، محبوب‌ترین خلق خدا نزد من است. علی (ع) وارد شد و سلام کرد و به اذن رسول خدا (ص) نشست اما سر به زیر انداخت. رسول خدا (ص) فرمود: پسر عموی عزیز، گویا به حاجتی آمده‌ای و از حیاء اظهار نمی‌کنی ولی دوست دارم که آشکارا هر چه هست بگویی. علی (ع) که گویی منتظر چنین صحبتی بود ضمن برشمردن مهربانی‌های پیامبر (ص) در طول زندگی بر خود، با حیا عرض کرد: من به امید دستیابی به همسری نیکو به‌سوی حضرتت شتافته‌ام، زیرا دختری را که من خواستار او هستم در خانه صاحب اختیار من زندگی می‌کند. رسول خدا (ص) از خوشحالی چهره‌اش شکفته و متبسم گشت و فرمود: آری علی جان چنین است که می‌گویی ولی برای این کار چه تهیه کرده‌ای؟ ایشان در جواب فرمود: یا رسول‌الله بر آنچه مالک آن هستم شما داناتر هستید و شما خوب می‌دانید که جز یک زره و شمشیر و شتر آبکش چیزی از متاع دنیا برنگرفته‌ام. رسول خدا (ص) فرمود: بسار خوب من امشب با فاطمه (س) در این مورد صحبت می‌کنم امید است فردا تو را آنچنان که دوست داری ملاقات نمایم. از آنجایی که به حکم قرآن، پاکان نصیب پاکان هستند؛ «وَ الطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَ

الطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ؛ زنان پاک طینت مخصوص مردان پاک نهاد و مردان پاک برای زنان پاک- سرشت ذخیره شده‌اند (نور / 26) (عربانی، 1388: 48-49؛ امینی، 1388: 25)، این وصلت سر گرفت.

در پی خواستگاری علی (ع) پیامبر (ص) به دخترش فاطمه (س) فرمود: دخترم فاطمه! پسر عمویت علی از تو خواستگاری کرده است، پاسخ تو چیست؟ فاطمه (س) با احترام عرض کرد نظر شما چیست؟ پیامبر (ص) فرمود: «أَذِنَ اللَّهُ فِيهِ مِنَ السَّمَاءِ؛ خداوند از آسمان اجازه داده است. فاطمه (س) در حالی که تبسم بر لب داشت، پاسخ داد: «رَضِيْتُ بِمَا رَضِيَ اللَّهُ لِي وَرَسُولُهُ؛ خشنودم به آنچه که خدا و پیامبر او برای من رضایت دادند (مجلسی، 1403ق: 110 / 43). خشنودی رسول خدا (ص) از این پیوند آسمانی را می‌توان از این حدیث شریف دریافت که بعد از ازدواج ایشان فرمود: «مرحبا ببحرین يلتقيان و نجمين يقتربان؛ خوشا به حال دو دریای ژرف که به هم پیوستند و دو ستاره پرفروغ که به هم نزدیک شدند (سپهر، 1389: 64 / 1). همچنین پیش از ترک خانه علی (ع) در شب نکاح ایشان چند دعای خاص در حق آن دو نمود که هرگز شخص دیگری را در این دعا شریک نساخت؛ از جمله اینکه فرمود: «خدا یا! این دو بهترین بندگان تو نزد من هستند خدایا! تو آنها را دوست داشته باش و فرزندان را بر آنها مبارک گردان و نگهبانی از سوی خود بر آنها بگمار و از شر شیطان رجیم نسبت به این دو و فرزندانشان به تو پناه می‌برم» (طبسی، 1380: 18-19).

اشاره پیامبر (ص) به آیه 26 سوره نور بیانگر کفو بودن علی (ع) و فاطمه (س) است. ایشان در مورد انتخاب داماد می‌فرماید: وقتی کسی به خواستگاری دختر شما آمد، اگر اخلاق و دینش را پسندیدید با وی وصلت کنید و جواب رد ندهید. که اگر برخلاف این دستور شد، مفاسد بزرگ و گرفتاری‌های زیاد برایتان تولید خواهد شد. حضرت (ص) در

عمل نیز ایمان و تقوا و فضائل اخلاقی علی (ع) را بر ثروت هنگفت عبدالرحمان و عثمان ترجیح داد و تهیدستی علی (ع) را عیب ندانست (امینی، 1388: 27).

تعیین مهر السنه مناسب تدبیری در جهت استحکام زندگی سالم و پایدار

تعیین مهریه مناسب نتیجه تدبیر ماهرانه‌ای است که در متن خلقت برای تعدیل روابط زن و مرد و پیوند آنها به یکدیگر به کار رفته است. در بدنه خلقت نقش هر یک از زن و مرد در مسأله عشق مغایر دیگری است و نوع احساسات آنها نسبت به یکدیگر متفاوت است و قانون خلقت، جمال و غرور و بی‌نیازی را در جانب زن و نیازمندی و طلب و عشق را در جانب مرد قرار داده است. ضعف زن در نیرومندی بدنی به همین وسیله تعدیل شده و همین موجب گشته که همواره مرد از زن خواستگاری نماید. مهر با حیا و عفاف زن یک ریشه دارد و زن به الهام فطری دریافته که عزت و احترام او به این است که خود را رایگان در اختیار مرد قرار ندهد.

پیامبر (ص) مهریه را از جانب خداوند سنتی برای امت خود قرار داد تا با پیشکش آن از جانب مرد به زن، الفت و نزدیکی بیشتری بین آنان برقرار شود و زن با میل و رغبت بیشتر، خود را در خدمت همسر و خانواده بداند (سالاری فر، 1389: 36-38). در بعضی از روایات آمده که خدا به رسولش (ص) فرمود: «أنتی جعلت نحلتهن من علی (ع) خمس الدنيا و ثلث الجنة و جعلت لها فی الارض اربعة انهار. الفرات، و نیل مصر، و نهروان، و نهر بلخ، فزوجها، انت یا محمد بخمس ماء در هم، تكون سنه لامتك» (سپهر، 1389: 1/55). من خمس دنیا و ثلث بهشت را مهر فاطمه قرار دادم که به ازدواج علی درآید و در زمین چهار نهر را مخصوص او گردانیدم؛ فرات، نیل، نهروان (مقصود از نهر نهروان، نهر آبی است که نزدیک آن شهر قرار داشت) و نهر بلخ را و تو ای محمد مهر زهرا را پانصد درهم قرار ده تا سنتی باشد از برای امت تو. شایان ذکر است که در آن زمان پانصد درهم نقره معادل دو مثقال و نه نخود زر خالص بود (عربانی، 1388: 52). همچنین روایت است که مهریه حضرت زهرا (س) از

جانب حضرت علی (ع) یک زره (که به مبلغ چهارصد یا چهارصد و هشتاد یا پانصد درهم ارزش داشت)، یک دست لباس کتان یمنی و یک پوست گوسفند دباغی نشده بوده است (امینی، 1388: 27). دلیل آنکه مهر حضرت فاطمه (س) از پانصد درهم فراتر نرفته همانا سیره نبوی بوده است. همچنین پیامبر (ص) بهترین زنان امت خود را چنین معرفی می‌کند: «افضل النساء امتی احسنهن وجهاً و اقلهن مهراً»؛ بهترین زنان امت من، خوب‌روترین و کم‌مهریه‌ترین آنان است (محمدی ری شهری، 1379: 90/5). امام علی (ع) نیز می‌فرماید: «لا تَغَالُوا بِمَهْوَرُ النِّسَاءِ فَتَكُونَ عَدَاوَةً» (حر عاملی، 1387: 11/15) مهریه زنان را سنگین نگیرید که موجب کدورت و دشمنی می‌گردد.

توجه به مسائل اقتصادی و فراهم‌سازی اسباب زندگی گامی در جهت استحکام

زندگی سالم

ازدواج اساساً یک پیمان انسانی - الهی است، اما گریزی هم از فراهم‌سازی مسائل مادی و مایحتاج یک زندگی عادی نیست. اگرچه سر انسان در آسمان است، ولی بالأخره پایش در زمین است و باید با اقتضائات طبیعی و مادی نیز هماهنگ باشد. برای ازدواج باید به مسأله اقتصادی نیز توجه داشت، اما این امر نباید ما را به مسائل حاشیه‌ای و فرعی بکشانند، بلکه باید قاعده و مبنا را بر قناعت و ساختن و کنار آمدن بگذاریم.

از جریان خواستگاری حضرت علی (ع) این اصول استخراج می‌شود که آنچه به منظور انتخاب همسر مهم است، در مرحله اول، تقوا و دانش است و مادیات و متاع ناپایدار دنیا در مقابل این دو مهم ارزش و اعتباری ندارد. اما در جای خود مسائل اقتصادی نیز قابل توجه‌اند؛ چنانکه پیامبر (ص) از علی (ع) پرسیدند: «برای این کار چه تهیه کرده‌ای؟» که نشان می‌دهد مسائل اقتصادی در اولویت‌های بعدی قرار می‌گیرد.

تمام دارایی حضرت علی (ع)، شمشیر و زرهی بود که با آنها در راه خدا جهاد می‌کرد، همچنین شتری داشت که با آن در باغ‌های مدینه کار می‌کرد و نیاز مالی خود را برطرف می‌ساخت. حضرت (ع) پس از خواستگاری و عقد با حضرت فاطمه (س)، تصمیم به تهیه اثاث منزل و آغاز زندگی مشترک گرفت. شیخ طوسی در *الامالی* می‌نویسد: جهیزیه از پول مهریه حضرت زهرا (س) تأمین شد. امام علی (ع) برای تأمین مهریه زره خود را فروخت. پس از آنکه مهریه به دست پیامبر (ص) رسید، بی‌آنکه آن را بشمارد، اندکی از پول را به بلال داد تا برای فاطمه (س) عطر تهیه کند و سپس باقیمانده پول را برای تهیه وسائل مورد نیاز زندگی به ابوبکر داد و عمار یاسر و چند تن از یاران خود را با او همراه ساخت (طوسی، 1388: 93 / 1). طبق مستندات وسایلی ساده و ملزوماتی ضروری با مبلغ مهریه برای ایشان، به‌عنوان جهیزیه، تهیه شد که عبارت بودند از: «یک پیراهن، یک روسری بزرگ، یک حوله سیاه خیبری، یک تختخواب ریسمانی، دو عدد تشک که یکی از پشم گوسفند و دیگری از لیف خرما پر شده بود، چهار عدد بالش، یک پرده پشمینه، یک قطعه حصیر و بوریا، یک عدد آسیای دستی، یک طشت مسی، ظرف چرمی، یک مشک برای آبکشی، یک کاسه برای شیر، یک آفتابه، یک سبوی سبزفام، چندکوزه سفالین» (ر.ک: همان، 39 / 1). همچنین علی (ع) نیز برای تشکیل زندگی چیزهایی برای خانه خود تهیه کردند: «چوبی میان دو دیوار خانه نصب نمود که لباس‌ها را بر آن بیاویزند. یک پوست گوسفند و یک متکا که از لیف خرما پوشیده بود و خانه را با مقداری شن نرم فرش کرد» (مجلسی، 1403 ق: 114 / 43).

اخلاق پسندیده عامل استحکام زندگی سالم و پایدار

هر انسانی را به میزان ظهور ارزش‌های اخلاقی در افکار و گفتار و رفتار او ارزیابی می‌توان نمود. می‌توان گفت مهمترین هدف سیره نبوی و علوی، تکامل اخلاقی انسان - هاست و آسایش دنیا و آخرت در سایه اخلاق نیک، تحقق می‌یابد. صفاتی از قبیل: خوشرویی،

تواضع، قناعت، محبت، اخلاص، بلندهمتی، طهارت و سلامت نفس و ... انسان را از دغدغه‌های بی‌حاصل و بی‌فرجام نجات می‌دهد و بر عکس، حالات و اوصافی مانند: غضب، خودخواهی، حرص، حسد، بخل، بدبینی، بدخواهی و ... او را در غل و زنجیر گرفتار می‌کند و دنیای او را که می‌تواند در سایه اخلاق و رفتار شایسته، به خوشی و آسایش بگذرد، به جهنمی سوزان و عذابی بی‌پایان تبدیل می‌کنند.

داشتن حسن خلق و خوش‌خویی در داشتن یک زندگی سالم و متعادل بسیار مفید و مؤثر است؛ چنانکه پیامبر اکرم (ص) در خصوص فرهنگ مهرورزی و دیگرخواهی می‌فرماید: «اخلاق خود را برای خانواده و همسایگان و کسانی که با ایشان رابطه و همنشینی دارید نیکو گردانید ... آنچه برای خود نمی‌پسندید برای دیگران هم ناپسند دارید و آنچه برای خود دوست دارید برای دیگران هم بخواهید» (حرّانی، 1385: 102).

از جلوه‌های حسن خلق می‌توان ادب در کلام و رفتار، توجه و محبت، لبخند و گشاده‌رویی را برشمرد. بعد از ازدواج علی (ع) و فاطمه (س) روزی پیامبر (ص) به خانه ایشان رفتند و از علی (ع) پرسیدند: «کیف وجدت اهلک؟» همسرت را چگونه یافتی؟ ایشان در پاسخ گفت: قال: «نعم العون علی طاعة الله»؛ بهترین یاور برای اطاعت خداوند. سپس همین سؤال را از فاطمه (س) پرسیدند و ایشان نیز گفت: «خیر بعل»؛ او را بهترین شوهر یافتیم.

این عبارات به خوبی بیانگر حسن خلق در سیره نبوی و علوی و انجام وظایف در مقابل خدا و بنده اوست؛ چراکه ملاکی که به زندگی آن دو بزرگوار معنا می‌بخشید و ایشان ازدواج خود را در سایه آن موفق می‌یافتند، همکاری و همراهی در طاعت الهی بود که ثمری جز رضایتمندی و سعادت‌مندی دنیوی و اخروی به دنبال ندارد (مرتضوی، 1380:

17). امیرالمؤمنین (ع) در خصوص حضرت زهرا (س) می‌فرماید: «فوالله ما اغضبتها ... و لا اغضبتنی و لا عصت لی امرأ و لقد كنت انظر اليها فتتكشف عني الهموم و الاحزان»؛ سوگند به خدا

زندگی باصفای من و فاطمه طوری بود که نه من او را به خشم آوردم و نه او مرا به خشم آورد و نافرمانی کرد، حتی غصه‌های دیگرم با حضور او و تماشای جمالش برطرف می‌گردید. حضرت زهرا (س) با وجودی که دختر رسول اکرم (ص) و سرور بانوان دو جهان بود، در مقابل همسرش تواضعی ستودنی داشت و جسم و جانش چنان با معرفت و عشق الهی آمیخته بود که با عمر اندکی که در خانه علی (ع) به سر برد توانست در شوهرداری چنان باشد که همسرش را مجذوب و خشنود گرداند و فرزندان لایقی تربیت کند (رسولی محلاتی، 1379: 28).

همسر داری شایسته عنصر سازنده زندگی سالم و پایدار

حضرت علی (ع) می‌فرماید: «جَهَادُ الْمَرْأَةِ حُسْنُ التَّبَعُلِ»؛ جهاد زن خوب شوهرداری کردن است (نهج البلاغه، 1385: ح 136). با توجه به اینکه جهاد در ردیف برترین عبادات محسوب می‌شود، برابری آن با حسن تبعل نشان از عظمت و فضیلت این امر دارد. این بدان معناست که خداوند همان پاداشی را که به مجاهدین در راه حق می‌دهد، به زنانی که خوب شوهرداری کنند نیز خواهد داد. خوب شوهرداری کردن یعنی زن، محیط خانه را محیط محبت و صمیمیت و آرامش قرار دهد و کاری کند که وقتی مرد پس از خستگی و برخورد با مشکلات روزانه به خانه برگشت، با دیدن همسر و سامان خانه، خستگی‌ها و ملالش برطرف گردد و آرامش یابد. اداره امور داخلی خانه و حفظ عفت و آبروی مرد، اسباب آسودگی خیال او می‌شود و این سبب می‌گردد با آرامش به کسب و کار و مواجهه با موانع پرداخته و برای رفاه همسر و خانواده خود بیشتر تلاش نماید (رسولی محلاتی، 1379: 44-47).

فاطمه (س) در مدت کمی که در خانه علی (ع) بود، لحظه‌ای از این جهاد مقدس و ادای وظیفه خود غفلت نکرد و حتی در سخت‌ترین دوران، شاهد زندگی زناشویی الگوار ایشان هستیم؛ دورانی که طی آن اسلام تازه به مدینه آمده بود و ایشان از جمله مهاجرانی بودند که خانه و کسب و کار معینی نداشتند و به تبع آن آسایش و امنیتی نداشتند و از طرفی نیز برای

خاموش نشدن ندای اسلام، در جنگ با دشمنان داخلی و خارجی بودند و علی (ع) نیز به عنوان سپهسالار گاه مدتها دور از خانواده بود و در عین حال با خیالی آسوده در میادین جنگ حاضر می‌شد و این میسر نبود جز با حضور وفادارانه فاطمه زهرا (س) در خانه و نوازش‌ها و تحسین‌های ایشان که پشتوانه‌ای برای ادامه راه و درمانی بر زخم‌های جسم و جان علی (ع) بود (رسولی محلاتی، 1379: 47-48). شیوه همسررداری ایشان علاوه بر نمود در مظاهر زندگی، در سخنان پایانی حضرت (ع) خطاب به فاطمه (س) در لحظات آخر زندگانی ایشان به خوبی دیده می‌شود وقتی حضرت (ع) رضایت خویش از ایشان را بیان می‌کند و می‌فرماید که هیچگاه در زندگی رفتاری از او ندیده که خاطرش را آزرده باشد.

آراستگی توأمان ظاهر و باطن رمز استحکام زندگی سالم و پایدار

نشاط و رضایتمندی کانون خانواده در گرو عواملی چند است که در این میان، اهتمام زوجین به آراستگی ظاهر - افزون بر زیبایی باطن - نقشی به سزا در این زمینه ایفا می‌کند. این مسئله در سیره علوی همواره مورد اهتمام بوده است. در واقع همان‌گونه که مردان از همسران خود توقع آراستگی دارند و انتظار دارند با بهترین پوشش‌ها و زیبایی‌ها در مقابل ایشان حاضر گردند، زنان نیز از همسران خود آراستگی و زیبایی را انتظار دارند و از ظاهر پریشان و ژولیده همسران خود آزار می‌بینند؛ رعایت این مهم را در سیره علوی و خانه پر عشق و عطوفت علی (ع) و فاطمه (س) می‌توان دید.

نقل شده که امّ سلمه از حضرت زهرا (س) پرسید آیا عطر و بوی خوش دارید؟ ایشان فرمودند: آری و مقداری عطر آوردند و در کف دست من ریختند، بوی خوشی داشت که هرگز به مشامم نرسیده بود. پیامبر اکرم (ص) نیز به عمّار یاسر مأموریت داده بود برای شب عروسی حضرت زهرا (س) عطرها و خوشبویی تهیه نماید و به منزل حضرت (س) ببرد (غزالی اصفهانی، 1388: 144-145). همچنین پیامبر (ص) فرموده‌اند: «ایما امراء تطیبت لغير زوجها

لم تقبل منها صلاة حتى تغتسل منطیبا كغسلها من جنابتها»؛ هر زنی که خود را برای غیر شوهرش خوشبو کند هیچ نمازی از او پذیرفته نمی‌شود تا همان‌گونه که به خاطر جنابت غسل می‌کند، برای این بوی خوش نیز غسل کند. در واقع از زن و مرد مسلمان، رعایت مسائل بسیاری به عنوان امور احتیاطی خواسته شده است، چراکه عدم توجه به این مسائل احتمال گرفتار آمدن به گناه را افزایش می‌دهد. این تذکرها، در حقیقت زنگ خطرهایی است که هشجاری مرد و زن مسلمان را می‌طلبد و بی‌توجهی به آنها در واقع نزدیک شدن به دانه‌های اطراف دام و خطر افتادن در آن را به دنبال دارد (مرتضوی، 1380: 31).

خداوند اصل محبت و عشق و علاقه را در قلب زن و شوهر نسبت به یکدیگر قرار داده و آن را از نشانه‌های وجود خود برشمرده است و این، نمایشگر اهمیت این مسئله نزد زن و شوهر است. آنها باید تمایلات جسمی و روحی همسر و فرزندان خود را به موازات هم تأمین کرده و پرورش دهند؛ چراکه در چنین محیطی آسودگی خاطر و تسکین همسر و پرورش صحیح فرزندان میسر خواهد شد (رسولی محلاتی، 1379: 29-30؛ یوزباشی و همکاران، 1392: 12). حضرت علی (ع) می‌فرماید: «به‌راستی زن ریحانه است و قهرمان نیست. پس در هر حال با وی مدارا کن و همراهی نیکو داشته باش تا زندگیت باصفا گردد». ایشان نیز در محبت‌ورزی به همسرشان همواره پیشقدم بود و در انجام کارهای منزل حضرت (س) را یاری می‌نمود؛ از جمله هیزم فراهم می‌کرد، آب از چاه می‌کشید، خانه را جارو می‌کرد و خود را می‌آراست (جوادی آملی، 1391: 256-257).

نتیجه‌گیری

واقعیت این است که از یکسو جوامع انسانی همواره دغدغه انتخاب بهترین سبک زندگی را دارند و هر فردی به حسب مقاصد دنیوی یا معنوی و با پیروی از الگوهای خود به انتخاب سبک و شیوه زندگی خود اقدام می‌نماید و از سوی دیگر به جهت آثار شگرف شیوه و سبک زندگی در تعالی و سقوط انسان‌ها و جوامع بشری، فرق ضاله و انحرافی و در بعد کلان استکبار

جهانی با هدف استعمار و استثمار ملتها به ویژه ملل مسلمان و بالخصوص شیعیان، سعی در تحمیل الگوی زندگی سکولار و ملحدانه و مبتذل دارند. لذا ما باید با معرفت روزافزون و درک آثار عظیم ترویج سبک زندگی دینی و درک عطش ذاتی بشر در این زمینه، به ارائه نابترین سبک زندگی بپردازیم؛ همان سبکی که در آیات و روایات ابعاد گوناگون آن به نحوی تبیین و تفسیر شده است و باید آن را مورد بازخوانی قرار دهیم و با همت والائی به عرصه عمل درآوریم. از همین رو ضروری است اندیشمندان و محققان ما با بررسی و کنکاش هر چه بیشتر در زندگانی معصومین و ائمه اطهار (ع)، سبک زندگی ایشان را به صورتی ساده و روان به مردم ارائه نمایند و جامعه نیز باید به سمتی سوق پیدا کند که ضرورت مراجعه به سیره معصومین (ع) را در این زمینه روز به روز و هر چه بیشتر بر مبنای منطق و استدلال بیش از پیش احساس نماید. در این میان از آنجایی که سیره علوی مظهر تام و تمام صفات جمال و جلال الهی است و توانسته این مظهریت را در تمام ابعاد محقق سازد، نوشتار حاضر سعی نموده با تمرکز بر سیره علوی و بیان مصادیقی از زندگی مشترک علی (ع) و فاطمه (س) گامی در این خصوص بردارد و مؤلفه‌های مؤثر در داشتن یک زندگی سالم و پایدار را از نگاه علوی برشمرد که عبارتند از: انتخاب مناسب همسر، تعیین مهرالسّنه، توجه به مسائل اقتصادی و فراهم‌سازی اسباب زندگی، اخلاق پسندیده، همسررداری شایسته، آراستگی توأمان ظاهر و باطن.

فهرست منابع

1. قرآن کریم
2. نهج البلاغه
3. ابن شهر آشوب، مناقب آل ابی طالب، قم: انتشارات علامه، 1379.
4. امینی، ابراهیم، «بانوی نمونه اسلام فاطمه زهرا (س)»، مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان، 1388.

5. جوادی آملی، عبدالله، *مفاتیح الحیات*، قم: انتشارات اسراء، 1391.
6. حرعاملی، محمد بن حسن، *وسائل الشیعه*، محمدرضا ضمیری، قم: مؤسسه فرهنگی تبیان، 1387.
7. رحمانی، احمد، *فاطمه الزهراء بهجة قلب المصطفى*، تهران: انتشارات منیر، 1378.
8. رسولی محلاتی، سیدهاشم، *فرازهایی از زندگانی حضرت فاطمه زهرا (س) و زینب کبری (س)*، تهران: انتشارات سفیر صبح، 1379.
9. سالاری فر، محمدرضا، *درآمدی بر نظام خانواده در اسلام*، قم: نشر هاجر، 1389.
10. سپهر، محمدتقی، *ناسخ التواریخ*، تهران: انتشارات اسلامیه، ج 1، 1389.
11. طبسی، محمدجواد، «*فاطمه علیها السلام الگوی حیات زیبا*»، مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان، 1380.
12. عربانی، صدیق، «*فاطمه الزهرا (س) برتر از زیبایی‌ها*»، مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان، 1388.
13. غزالی اصفهانی، علی، «*دانستنیهای فاطمی*»، مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان، 1388.
14. کجوری مازندرانی، محمداقبر، *فاطمه زهرا (س) این‌گونه بود «خصائص فاطمی»*، قم: انتشارات اندیشه هادی، 1391.
15. محمدی‌ری‌شهری، محمد، *میزان الحکمه*، مؤسسه علمی فرهنگی دار الحدیث، ج 5، 1379.
16. مرتضوی، ضیاء، «*فاطمه گلوآژه آفرینش*»، مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان، 1380.
17. یوزباشی، علیرضا؛ نوروزی، محمد؛ فتح قریب بیدگلی، روح‌الله، «*بررسی نقش زنان در بهبود بهداشت روانی خانواده اسلامی ایرانی با الهام از زندگی حضرت علی (ع) و فاطمه (س)*»، مهندسی فرهنگی، ش 77، 1392.
18. طوسی، محمد بن حسن، *الأمالی*، ترجمه صادق حسن‌زاده، قم: انتشارات اندیشه هادی، 1388.
19. مجلسی، محمداقبر، *بحار الأنوار*، بیروت: مؤسسه الوفاء، 1403 ق.
20. حرآنی، شیخ ابو محمد، *تحف العقول عن آل الرسول*، قم: انتشارات آل علی، 1385.